

Postanowienie z dnia 14 stycznia 2002 r.

I PZ 99/01

Ustanowienie dla strony pełnomocnika na jej wniosek złożony w rozpoczętym terminie do wniesienia kasacji jest potrzebne w rozumieniu art. 117 § 1 zdanie trzecie k.p.c., gdy przy zachowaniu normalnego toku niezwłocznie podejmowanych czynności procesowych jest możliwe zachowanie przez pełnomocnika terminu do wniesienia kasacji, bądź gdy strona powołuje się na okoliczności, które mogą uzasadniać przywrócenie tego terminu.

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 14 stycznia 2002 r. sprawy z powództwa Krzysztofa K. przeciwko Starostwu Powiatowemu w O.W. o odprawę, na skutek zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 lipca 2001 r. [...]

o d d a l i ł zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2000 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu oddalił powództwo Krzysztofa K. przeciwko Starostwu Powiatowemu w O.W. o odprawę rentową w kwocie 20.586 zł. Powoda w toku tego postępowania poczynawszy od rozprawy w dniu 30 czerwca 2000 r. reprezentował pełnomocnik - radca prawny Kazimierz Ś. Według treści pełnomocnictwa obejmowało ono reprezentowanie powoda "przed Sądem Okręgowym-Sądem Pracy w Ostrowie Wlkp oraz do podejmowania czynności procesowych zgodnie z art. 91 kpc". Powód osobiście złożył wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, a następnie wywiódł apelację. Przy zawiadomieniu pełnomocnika powoda o rozprawie apelacyjnej został on wezwany do uzupełnienia pełnomocnictwa w zakresie umocowania do występowania przed Sądem drugiej instancji. Na rozprawę w dniu 4 kwietnia 2001 r. prawi-

dłowo zawiadomiony pełnomocnik powoda nie stawiał się i nie złożył uzupełnienia pełnomocnictwa. W protokole tej rozprawy odnotowano “przewodnicząca stwierdza, że pełnomocnik powoda wezwany do złożenia pełnomocnictwa do występowania przed Sądem Apelacyjnym, takowego nie złożył i na rozprawę się nie stawiał; w tej sytuacji stwierdzić należy, że powód nie został zawiadomiony o terminie rozprawy, co skutkuje koniecznością jej odroczenia, celem powiadomienia powoda o terminie posiedzenia”. Powód zawiadomiony o terminie rozprawy w dniu 31 maja 2001 r. nie stawiał się (Sąd nie zawiadamiał już radcy prawnego Kazimierza Ś.). Na rozprawie tej zapadł wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 31 maja 2001 r. [...], oddalający apelację powoda. Powód w terminie złożył wniosek o doręczenie tego wyroku wraz z uzasadnieniem, co zostało dokonane w dniu 20 czerwca 2001 r., przy czym powód został pouczoney “o treści art. 392 § 1, 393² § 1 i 393⁴ kpc”. W dniu 13 lipca 2001 r. powód za pośrednictwem poczty wysłał do Sądu sporządzoną osobiście kasację, do której dołączył wniosek o ustanowienie pełnomocnika. Pisma te wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w dniu 16 lipca 2001 r. Zarządzeniem z dnia 18 lipca 2001 r. powód został wezwany o uzupełnienie wniosku o ustanowienie pełnomocnika oświadczeniem o stanie majątkowym. Powód otrzymał to wezwanie w dniu 19 lipca 2001 r. i oświadczenie złożył w dniu 25 lipca 2001 r.

Postanowieniem z dnia 26 lipca 2001 r. [...] Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił wniosek o ustanowienie adwokata z urzędu i odrzucił kasację powoda. W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wywiódł, że kasacja jest niedopuszczalna, gdyż została złożona bez zachowania przymusu adwokacko-radcowskiego. Wniosek o ustanowienie adwokata z urzędu po uzupełnieniu oświadczeniem o stanie majątkowym został natomiast złożony w dacie, w której upłynął już termin do wniesienia kasacji. Sąd powołał się na wykładnię zawartą w postanowieniu z dnia 20 maja 1999 r., II UZ 56/99 (OSNAPIUS 2000 r. nr 20, poz. 769).

Na postanowienie Sądu Apelacyjnego w imieniu powoda zażalenie wniósł radca prawny Kazimierz Ś., któremu jako przedstawicielowi związku zawodowego powód udzielił pełnomocnictwa. Zażalenie nie wskazuje jakiegokolwiek podstawy prawnej (nie powołuje żadnego przepisu prawa). Wywodzi się w nim, że powód chcąc dotrzymać terminu do wniesienia kasacji sporządził “projekt kasacji”, gdyż nie był w stanie zlecić adwokatowi opracowania kasacji. Wysłał ten projekt kasacji do Sądu z wnioskiem o ustanowienie adwokata i “oczekiwał, że po ustanowieniu adwokata opracuje mu kasację”. Pismo Sądu o uzupełnienie wniosku przez złożenie za-

świadczenia o stanie majątkowym nie zawierało pouczenia o terminie “wystarczającym do wyznaczenia pełnomocnika”. Pełnomocnik powoda wywodzi, że gdyby powód otrzymał takie pouczenie, to dotrzymałby terminów umożliwiających “wszcześnie postępowania kasacyjnego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny słusznie nie ograniczył się tylko do rozważenia kwestii dopuszczalności kasacji powoda, ale rozpoznał także wniosek o ustanowienie pełnomocnika (por. postanowienie z dnia 24 stycznia 1997 r., II UZ 14/96, OSNAPIUS 1997 r. nr 16, poz. 304). Trzeba przyjąć, że powód skarży postanowienie Sądu Apelacyjnego w zakresie odrzucającym kasację (art. 393¹⁸ § 1 k.p.c.), ale także kwestionuje to postanowienie w zakresie oddalającym wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Jest to możliwe na podstawie art. 380 k.p.c., stosowanego odpowiednio poprzez art. 393¹⁸ § 3 i 397 § 2 k.p.c. (choć powód tych przepisów nie wskazuje). Zgodnie z art. 117 § 1 i 2 k.p.c. strona korzystająca z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych (tak jak powód z mocy art. 463 § 1 k.p.c. i art. 263 § 1 k.p.), która oświadczeniem przewidzianym w art. 113 § 1 k.p.c. wykaże, że nie może bez uszczerbku dla utrzymania swojego i rodziny ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego, może wnieść o ustanowienie pełnomocnika przez sąd. Sąd uwzględni taki wniosek, jeżeli uzna udział pełnomocnika za potrzebny (art. 117 § 1 zdanie trzecie k.p.c.). Istota występującego w tym zakresie problemu sprowadza się więc do oceny, czy w sytuacji procesowej jaka zaistniała, Sąd drugiej instancji słusznie uznał, że udział ustanowionego dla powoda pełnomocnika nie był już potrzebny. W tym przedmiocie należy zauważyć, że powód otrzymał w dniu 20 czerwca 2001 r. odpis wyroku Sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie złożenia kasacji i konieczności wniesienia jej przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Ponieważ w tej fazie postępowania powoda nie reprezentował już wcześniej ustanowiony pełnomocnikiem radca prawny Kazimierz Ś., to powód powinien, dbając z należytą starannością o swoje interesy, rozważyć czy zamierza wnieść kasację. W przypadku podjęcia takiego zamiaru powinien bez nieuzasadnionej zwłoki (niezwłocznie) wystąpić o ustanowienie pełnomocnika, jeżeli nie był w stanie pokryć kosztów wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego) i to w takim czasie, aby przy normalnym toku postępowania było to możliwe tak, aby pełnomocnik

mógł złożyć kasację w otwartym już terminie. Tymczasem powód na siedem dni przed upływem terminu do wniesienia kasacji złożył ją wraz z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika. Nadto pisma te przesłał pocztą, co spowodowało, że wpłynęły do Sądu na cztery dni przed upływem terminu do wniesienia kasacji i wreszcie nie dołączył do wniosku stosownego oświadczenia o stanie majątkowym, co spowodowało konieczność podjęcia dalszych czynności, polegających na wezwaniu o uzupełnienie tego braku. Ostatecznie (mimo że Sąd podejmował czynności niezwłocznie) uzupełniony oświadczeniem o stanie majątkowym wniosek o ustanowienie pełnomocnika mógł być rozpoznany dopiero po upływie terminu do wniesienia kasacji. Jest oczywiście zasadny pogląd Sądu drugiej instancji, że ustanowienie dla powoda pełnomocnika, który miałby w jego imieniu wnieść kasację, już po upływie terminu do jej wniesienia, jest całkowicie zbędne, a więc ustanowienie w tym momencie pełnomocnika nie jest potrzebne w rozumieniu art. 117 § 1 zdanie trzecie k.p.c. (po prostu, gdyby pełnomocnik został ustanowiony i wniósł kasację, to i tak podlegałaby ona odrzuceniu jako wniesiona po terminie). Ocena taka jest zasadna zwłaszcza w sytuacji, gdy powód nie wskazuje żadnych okoliczności, które usprawiedliwiłyby złożenie przez niego tak późno wniosku o ustanowienie pełnomocnika. Rozważenie tej kwestii jest potrzebne, gdyż po stronie powoda, po doręczeniu mu wyroku z uzasadnieniem, mogły wystąpić okoliczności, które mogłyby być uwzględnione przy rozpoznaniu ewentualnego wniosku o przywrócenie terminu do złożenia kasacji (por. postanowienie z dnia 21 kwietnia 1997 r., II CZ 38/97, OSNC 1997 r. z. 10, poz. 152; postanowienie z dnia 28 kwietnia 1997 r., I PZ 14/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 6, poz. 185; postanowienie z dnia 22 maja 1997 r., II UKN 146/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 7, poz. 228; postanowienie z dnia 10 czerwca 1999 r., III CKN 392/99, OSNC 2000 r. z. 1, poz. 11, Monitor Prawniczy 1999 r. nr 12, s. 27 z glosą A. Zagroby). W aspekcie oceny potrzeby ustanowienia pełnomocnika należałoby je wówczas rozważyć. Rozumowanie powoda jakoby liczył na opracowanie kasacji przez ustanowionego pełnomocnika, a osobiście złożył "projekt" kasacji jest całkowicie nieracjonalne, a przede wszystkim niezgodne z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia kasacji, które otrzymał. Trzeba zwrócić uwagę na to, że powód w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji ustanowił fachowego pełnomocnika i tylko z uwagi na ograniczenie zakresu pełnomocnictwa (co jest już sprawą stosunku między stroną a pełnomocnikiem) nie reprezentował on powoda w postępowaniu apelacyjnym. Ten sam pełnomocnik złożył zresztą w imieniu powoda zażalenie w terminie siedmiu dni od

doręczenia zaskarżonego postanowienia. W świetle tych okoliczności, co najmniej wątpliwe jest twierdzenie powoda, że nie był w stanie ustanowić pełnomocnika, który wniósłby w jego imieniu kasację. Podkreślenia wymaga też, że Sąd drugiej instancji udzielił powodowi wszystkich niezbędnych pouczeń (art. 5 k.p.c.), a nawet uczynił to ponad obowiązek określony w art. 327 k.p.c. w zakresie pouczenia o sposobie i terminie wniesienia kasacji. Udzielanie przez Sąd dalszych pouczeń, na przykład o konieczności złożenia oświadczenia o stanie majątkowym w terminie umożliwiającym wniesienie w kasacji, ani nie było wymagane przez przepisy, ani potrzebne, a wręcz było bezprzedmiotowe, skoro w tym momencie już upłynął termin do wniesienia kasacji (por. wyrok z dnia 22 listopada 1996 r., II UKN 17/96, OSNAPiUS 1997 r. nr 12, poz. 225). Ocena Sądu drugiej instancji, że nie było potrzebne ustanowienie dla powoda pełnomocnika (art. 117 § 1 zdanie trzecie k.p.c.), jest więc całkowicie prawidłowa, gdyż powód złożył wniosek w momencie, w którym przy zachowaniu normalnego toku niezwłocznie podejmowanych czynności procesowych (uzupełnienie wniosku, wydanie postanowienia, zwrócenie się do właściwych organów wyznaczających pełnomocnika, przy uwzględnieniu czasu niezbędnego na doręczenia i czynności biurowe) nie było możliwe zachowanie terminu do wniesienia kasacji, a nadto powód nie powoływał się na żadne okoliczności, które mogłyby uzasadniać przywrócenie terminu do wniesienia kasacji (por. powołane przez Sąd Apelacyjny postanowienie z dnia 20 maja 1999 r., II UZ 56/99, OSNAPiUS 2000 r. nr 20, poz. 769 oraz postanowienie z dnia 26 listopada 1999 r., II UZ 142/99, OSNAPiUS 2001 r. nr 19, poz. 604).

Rozważana kwestia prawidłowości odmowy ustanowienia pełnomocnika właściwe nie pozostaje w związku z odrzuceniem kasacji wniesionej przez powoda. Nie budzi przecież żadnych wątpliwości, że powód bez zachowania przymusu adwokacko-radcowskiego i bez uprzedniego wniosku o ustanowienie pełnomocnika (inaczej byłoby, gdyby powód najpierw zwrócił się o ustanowienie pełnomocnika, a następnie dopiero wywiódł kasację osobiście, choć por. postanowienie z dnia 18 czerwca 1998 r., II UZ 45/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 16, poz. 532) wniósł kasację, która została odrzucona. W sposób oczywisty kasacja, która została odrzucona, nie spełnia wymagań określonego art. 393² § 1 k.p.c. i dlatego była niedopuszczalna (por. postanowienie z dnia 22 kwietnia 1997 r., II UZ 13/97, OSNAPiUS 1997 r. nr 20, poz. 409; postanowienie z dnia 25 czerwca 1998 r., II UZ 57/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 16, poz. 533). Nawet gdyby Sąd ustanowił dla powoda pełnomocnika, to i tak nie mógłby on tej kasacji uzupełnić (poprawić, podpisać), a więc i tak musiałaby ona być odrzucona

(por. postanowienie z dnia 24 kwietnia 1997 r., II UZ 25/97, OSNAPiUS 1997 r. nr 20, poz. 410; postanowienie z dnia 5 stycznia 1998 r., II UZ 119/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 23, poz. 696). W tym zakresie zaskarżone postanowienie jest więc oczywiście uzasadnione.

Z tych względów zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 385 w związku z art. 393¹⁸ § 3 i art. 397 § 2 k.p.c.

=====